

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1949

ANDRA KAMMAREN

Nr 28

19—23 november.

Debatter m. m.

Onsdagen den 23 november.

	Sid.
Svar på interpellation i anledning av företagen inskränkning av Frejabolagets gruvdrift i Koskullskulle	4
Svar på fråga angående ändring av kaffetilldelningsperioderna	10
Interpellationer av:	
Herr Hjalmarson ang. fiskexportens ordnande	15
Herr Nilsson i Svalöv ang. utredningarna om ett effektivare upp- bördssystem, m. m.	16
Herr Edström ang. effektivisering av skyddet för icke patenterade yrkeshemligheter	17
Herr Dahlgren ang. förhöjning av ersättningar och livräntor i fråga om äldre olycksfall	18
Fröken Liljedahl ang. avhjälpande av svårigheterna för ordblinda barn, som söka inträde till vissa undervisningsanstalter	19
Herr Persson i Landafors ang. användningen av extravinster, som uppkomma genom devalveringen	19

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 23 november.

<i>Banköskottets</i> utlåtande nr 49, ang. fortsatt giltighet under år 1950 av övergångsplan för riksbanken m. m.	14
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 50, ang. lag om pantlånerörelse ..	14
— nr 51, ang. förordning angående handel med skrot, lump och begagnat gods m. m.	15

Lördagen den 19 november.

Kl. 2 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande november.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna dödsbevis:

Utdrag av Död- och Begravningsbok.

Att civilingenjören Martin Samuel Ljungberg från V. Promenaden 70 i S:t Olai förs. i Norrköping, född den 6 december 1894, avled i Stockholm (S:t Eriks sjukhus) den 12 november år 1949, dödsorsak: Tumor pulm. et metastas enligt attest av dr Sven Paulsson, blir här jordfäst den 19 november 1949 i Norrköping (Hedvigs kyrka), efterlevande makas födelseår: 1904, den avlidnes civilstånd: g., betygar: Norrköpings

S:t Olai församling i Östergötlands län den 16 november år 1949.

Bertil Eidestedt.

Pastoratsadjunkt.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets utlåtande nr 49, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag om fortsatt giltighet under år 1950 av gällande övergångsplan för riksbanken m. m.; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om pantlånerörelse, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med skrot, lump och begagnat gods m. m.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.02 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 22 november.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande november.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter bankoutskottets utlåtande nr 49 samt första lagutskottets utlåtanden nr 50 och 51.

§ 3.

Anmäldes och godkändes statsutskot-

tets förslag till riksdagens skrivelse, nr 384, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 132 framlagda förslag angående omreglering av vissa avlöningsförmåner å in- dragnings- eller disponibilitetsstat.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.02 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 23 november.

Kl. 2 em.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman Abel Andersson, lidande av katarr i övre luftvägarna, är oförmögen att delta i riksdagsarbetet under minst 2 veckor, intygas.

Stockholm den 21 nov. 1949.

Ivar Abrahamson,

leg. läkare.

Kammaren beviljade herr Andersson i Löbbo ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare från och med den 21 innevarande november.

§ 2.

Svar på interpellation i anledning av företagen inskränkning av Frejabolagets gruvdrift i Koskullskulle.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade: Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Holmberg till mig riktat följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat att avskedanden och permitteringar företags bland Frejabolagets arbetare i Koskullskulle?

Överväger statsrådet några åtgärder för att åstadkomma ökad avsättning av järnmalm från Frejabolagets gruvor, t. ex. till Tjeckoslovakien, som — enligt uppgift av detta lands minister för utrikeshandel — icke fått köpa den kvantitet svensk malm som man önskat?

I anledning av interpellationen får jag anföra följande. Interpellantens uppgift att avskedanden och permitteringar ägt rum vid Frejabolaget i Koskullskulle kan jag bestyrka. De upplysningar som

inhämtats ge emellertid vid handen, att det här i stort sett är fråga om en säsongmässig inskränkning i arbetet. Mer än hälften av de entledigade äro säsongarbetare, vilka anställts endast över sommaren. Blott fyra arbetare uppvisa en anställningstid hos bolaget av över ett år. Ungefär en tredjedel av de uppsagda äro utläningar. Av de permitterade arbetarna har den offentliga arbetsförmedlingen goda förhoppningar att kunna placera över hälften, och man hyser inga allvarliga farhågor för den övriga arbetskraften.

Interpellanten har vidare gjort gällande, att avsättningssvårigheter skulle föreligga för Frejabolagets export av järnmalm, i synnerhet såvitt angår Tjeckoslovakien.

Löpande svensk-tjeckoslovakiska avtal, som avser perioden 1 februari 1949 — 31 januari 1950, upptager en svensk exportkontingent för järnmalm av 885 000 ton. Exporten av denna vara, jämte vissa andra produkter, motsvaras av en tjeckoslovakisk export till Sverige av en del för vårt land försörjningsviktiga varor.

På grund av vissa svårigheter å tjeckoslovakisk sida att fullfölja sina avtalsåtaganden nödgades man under en tidigare del av avtalsperioden å svensk sida iakttaga återhållsamhet i fråga om exporten av produkter som ur handelspolitisk synpunkt äro särskilt värdefulla. Vad beträffar järnmalm gällde detta emellertid endast mindre kvantiteter.

De svårigheter som jag åsyftat torde numera ha övervunnits, och man har därför å svensk sida redan omkring den 10 november helt infriat avtalets utfästelse om exportlicenser för järnmalm.

Vad särskilt gäller Frejabolagets export till Tjeckoslovakien kan nämnas, att exportlicenser härför utställdes un-

Svar på interpellation i anledning av företagen inskränkning av Frejabolagets gruvdrift i Koskullskulle.

der en tidig del av avtalsperioden. De inskränkningar i sysselsättningen som interpellanten berört sammanhånga alltså ej med exportlicensieringen på Tjeckoslovakien.

Frejabolagets export av järnmalm i övrigt är koncentrerad till de tyska och polska marknaderna. De avtal, som gällt under den tidrymd som interpellationen närmast avsett, torde ha väl tillgodosett Frejabolagets exportönskemål. Av de svenska licensgivande myndigheterna har uppgivits, att inga hinder rests från deras sida utan hithörande licensansökningar ha beviljats. Däremot har man på köparsidan ej alltid i vederbörlig ordning fullföljt ingångna kontrakt; väsentliga dröjsmål i järnmalsleveranserna ha därigenom uppkommit. Detta har medfört de i interpellationen omnämnda svårigheterna beträffande lagerutrymmen i utlastningshamnen.

Av bolagsledningen har bekräftats att man icke hyser någon oro för avsättningen av malmen. Några särskilda åtgärder härför torde därför ej vara påkallade.

Härefter anförde:

Herr **HOLMBERG**: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra ett tack för svaret.

Jag vill först göra några kommentarer till uppgiften, att det här skulle röra sig om en säsongmässig inskränkning av arbetet i gruvorna. Därmed måste nämligen avses en varje år återkommande förändring av arbetsstyrkan på sätt som skett här. Men så är det icke, enligt uppgifter som lämnats av fackföreningsordföranden på platsen. Inga avskedanden ha skett sedan år 1945. Förklaringen till att ändock en stor del av arbetsstyrkan haft relativt kort anställningstid i bolaget är den, att det har varit mycket stor fluktuation inom arbetsstyrkan. Det uppgives att ett 100-

tal man kommit och farit bara under det senaste året. Men nu har bolaget på en gång minskat arbetsstyrkan med ett 60-tal man. Det är en väl stor arbeidskraftsminskning för att vara av sedvanlig karaktär. Utöver de 40 arbetare som blevo uppsagda i november var det nämligen ett 20-tal som fick gå redan i oktober.

Även om nu, som herr statsrådet säger, den offentliga arbetsförmedlingen uttalat förhoppning om att man skall kunna placera hälften av de avskedade arbetarna, giver vad som nu inträffat anledning till berättigad oro i Norrbotten. Därtill medverkar också den omständigheten att det inom andra fack, framför allt bland skogsarbetarna, gått flera hundratal arbetslösa under de senaste månaderna utan att den offentliga arbetsförmedlingen kunnat göra något nämnvärt åt saken. En del har fått sysselsättning i beredskapsarbete och i kommunala arbeten, men i huvudsak gå alla dessa hundratal skogsarbetare arbetslösa.

Vad gruvorna beträffar fruktar man också att avskedandena skulle vara varsel om ännu större svårigheter. Här handlar det ju om en industri som är ytterligt känslig för förändringar i de internationella konjunkturerna, för internationella kriser. I norrbottensgruvorna har man i minne hur det var vid en liknande kris på 1930-talet, som föranledde avskedanden av flera hundra gruvarbetare och som ledde till att de övriga gruvarbetarna i årtal fingo sin arbetstid inskränkt till två och en halv dag i veckan. Sådana katastrofer drabba icke bara gruvsamhällena. Det ledde i detta fall till svåra verkningar för stora delar av Norrbotten i övrigt, för alla dem som voro anställda vid malmbanan, för Luleå stad och för landstinget och kommunerna, som i hög grad äro beroende av skatteinkomster från gruvorna.

Nu har det egendomliga läget upp-

Svar på interpellation i anledning av företagen inskränkning av Frejabolagets gruvdrift i Koskullskulle.

stått att samtidigt som man avskedar en betydande del av arbetsstyrkan i Koskullskulle under hänvisning till att alla lagerutrymmen i Luleå hamn tagits i anspråk har regeringen i ett av de länder, som sedan gammalt äro avnämare av malm från denna gruva, meddelat, att man vill köpa mera järnmalm men förgäves underhandlat om en större kvot järnmalm. Jag angav i min interpellation att den tjeckoslovakiske ministern för utrikeshandeln Antonin Gregor uttalat önskemål om ett ökat svensk-tjeckiskt handelsutbyte. Tjeckoslovakien vill ha järnmalm, och enligt Gregors förklaring erbjuder man i utbyte bilar, kemiska produkter, gummivaror, porslin o. s. v.

Det finns en passus i minister Gregors uttalande som jag tror att man har anledning att fästa avseende vid, framför allt nu när en hotande kris i den kapitalistiska världen kan komma att innebära en åtstramning av vårt lands exportmöjligheter åt det hållet. Minister Gregor påvisar, att Tjeckoslovakien måste skaffa sig ökad tillgång till järnmalm på grund av den väldiga expansion som landets industri uppvisar. Man vill gärna ha malm från Sverige, men om detta icke kan ske måste Tjeckoslovakien vända sig till andra marknader, vilket kan få långvariga verkningar som den svenska järnmalmsexporten knappast kan vara betjänt av.

Sedan jag framställde min interpellation har detta ämne också behandlats av en annan framstående representant för den tjeckoslovakiska staten, nämligen dr Ludvik Frejka, som är chef för den ekonomiska avdelningen vid presidentens kansli. Till honom har ställts frågan, om han anser att det finns möjlighet till en kraftig utveckling av handeln mellan Sverige och Tjeckoslovakien, och han svarade följande, som jag skall be att få citera:

»För att tala konkret skulle jag vilja framhålla att handelsvolymen mellan

våra länder har minskat sedan 1947. Huvudorsaken härtill är sannolikt det faktum, att Sverige har strävat efter att inskränka importen mer och mer till det som blivit känt som 'nödvändighetsvaror'. Men å andra sidan har Sverige även inskränkt exporten av sådana nödvändighetsvaror som järnmalm. Om sådana restriktioner kunde bringas att upphöra, skulle det bli tillräckligt utrymme för en utveckling av handeln mellan Sverige och Tjeckoslovakien.»

Nu meddelar emellertid handelsministern att han inte anser några åtgärder påkallade för att åstadkomma en ökad avsättning av järnmalm. Handelsministern hänvisar såsom stöd för denna ståndpunkt till Frejabolagets förklaring, att det nuvarande handelsavtalet tillgodoser bolagets exportönskemål.

Det måste väl dock vara något underligt med dessa önskemål, eftersom bolaget inte vill sälja mera malm trots att alla lager äro fulla och hellre avskedar en betydande del av arbetsstyrkan än utvidgar affärerna. Handelsministern har inte givit oss något svar på denna gåta, och han vill som sagt inte ingripa. Kvar står då bara det sorgliga faktum att Norrbotten har fått flera arbetslösa genom denna politik.

Det blev massor av arbetslösa, som jag nyss erinrade, på grund av en åtstramning på den utländska marknaden för träindustrien. Men nu få vi dessutom ett tillskott — låt vara tills vidare inte så stort — till dessa arbetslösa därför att Frejabolaget eller de svenska exportmyndigheterna inte vilja sälja järnmalm till de marknader, där den varan är efterfrågad. Jag ifrågasätter om det inte borde vara anledning ompröva en ekonomisk politik som får sådana verkningar.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag har ingen särskild anledning att disku-

Svar på interpellation i anledning av företagen inskränkning av Frejabolagets gruvdrift i Koskullskulle.

tera arbetsmarknadsförhållandena i Norrbotten. Jag vill gärna bekräfta, att varje gång avskedanden ske från en arbetsplats, vållar detta olägenhet, icke minst för de berörda arbetarna. Men det kan kanske vara av värde för kammarens ledamöter att få reda på att en del av de arbetare som blivit permitterade i Koskullskulle ha fått erbjudande att flytta till andra platser och att de som anmält sin önskan att komma till annat arbete också fått ny anställning.

Herr Holmberg talade om de dystra utsikterna för arbetstillgången inom skogsindustrien. Härtill vill jag säga, att jag icke delar hans uppfattning på den punkten. Jag är väl medveten om att det finnes en del arbetslösa skogsarbetare i Norrbotten, men jag har en bestämd känsla av att det kommer att bli mycket god arbetstillgång i de svenska skogarna under innevarande vinter.

Beträffande den handelspolitiska sidan ligger saken så till som jag angivit i mitt svar till herr Holmberg, nämligen att vi varit nödsakade att bromsa något på exportlicensgivningen, dock minst i fråga om järnmalmleveranser till Tjeckoslovakien, detta med anledning av att vår handelspartner icke kunde få avtalet att löpa på förutsatt sätt. Jag betvivlar icke möjligheten att sälja malm till olika stater, om vi äro beredda att ta emot vilka varor som helst. Det var ju typiskt att herr Holmberg föredrog att citera ett uttalande om att man i Tjeckoslovakien hade exportönskemål beträffande bilar, porslin o. s. v. Vi måste dock se till att vi få för vår försörjning nödvändiga varor. Eftersom järnmalm är en utomordentligt begärlig vara — det ser ingalunda ut som om man behövde befara någon avsättningskris när det gäller järnmalmen, ty skeppningarna ha ökat 15 procent mot förra årets skeppningar — är det naturligt att vi vilja se till, att om vi ingå ett handelsavtal skall det

uppfyllas, icke blott av den ena parten utan av båda parterna. Vi äro intresserade av handel med alla stater, men därvid gälla de förutsättningar varom jag nyss talat.

Herr GAVELIN: Herr talman! Jag kan i allt väsentligt understryka interpellantens påpekande, att det förekommer en spirande arbetslöshet, särskilt när det gäller Gällivare kommun. Vi ha glädjande nog under de sista åren varit relativt gott ställda beträffande arbetsförhållandena. Inom Gällivare kommun ha vi nämligen icke haft en enda arbetslös att redovisa. På sensommaren och i höst har det emellertid uppstått en del arbetslöshet som onekligen kan innebära en viss fara.

Jag vill för min personliga del säga, att jag ej ser så skeptiskt på den arbetslöshet som råder i Koskullskulle, därför att det endast rör sig om en mindre grupp anställda. Herr statsrådet har ju för övrigt här sagt, att dessa arbetslösa erbjudits arbete i annan gruvdrift. Jag vet att en del av dem tagit sådant arbete. Och en del arbetare har bolaget återtagit i tjänst.

Man har däremot här icke vidrört arbetslösheten i allmänhet utan endast den som råder bland skogsarbetarna, detta därför att det på senaste tiden uppstått en kår som saknar arbete där. Detta förhållande gör att man bör kunna förvänta att statsmakterna på ett eller annat sätt söka påskynda de arbeten som vänta — ty det saknas icke arbeten i Norrbotten. Det finnes tvärtom gott om arbeten, bara man kan få i gång dem.

Jag vill i detta sammanhang påpeka även en annan omständighet som ej är oväsentlig när det gäller arbetslösheten, nämligen oviljan från de arbetslösas sida att anmäla sig till den offentliga arbetsförmedlingen. Vi ha gång på gång uppmanat arbetare som äro ar-

Svar på interpellation i anledning av företagen inskränkning av Frejabolagets gruvdrift i Koskullskulle.

betslösa att anmäla sig där, så att man får ett grepp på det hela och statsmakterna få vetskap om hur det ligger till. Men det är svårt att få gehör för dessa uppmaningar. Vi kunna få brev och meddelanden om att man har ett 50-, 60-tal arbetslösa. Men när man frågar arbetsförmedlingen förnekar den detta. Arbetarna vilja ogärna anmäla sig till det organ som vi ha på detta område.

Jag har velat peka på denna sak, därför att jag hoppas att de som gå arbetslösa skola förstå, att den nuvarande arbetslöshetspolitiken måste ordnas så som statsmakterna lagt upp den, alltså genom ett särskilt organ, den officiella arbetsförmedlingen.

Jag ber till slut få säga, att jag hoppas att statsmakterna, när det gäller den spirande arbetslösheten, se till att det icke drar alltför långt ut på tiden, innan vi kunna få i gång de arbeten som äro nödvändiga för att bemästra situationen.

Herr HOLMBERG: Herr talman! Med anledning av herr statsrådets uppfattning, att arbetsmarknadsläget i Norrbotten kommer att ljusna och att det blir gott om arbetstillfällen, vill jag säga, att jag också hoppas att så skall bli förhållandet. Men jag har svårt att tro det, ty i varje fall för Norrbottens del råder allmänt — även bland dem som ha hand om den offentliga arbetsförmedlingen — en annan mening, efter vad som sagts vid konferenser under de senaste veckorna. Faktum är, att under flera veckor har det gått flera hundratal skogsarbetare arbetslösa. Det har således ej ljusnat på den fronten, tvärtom har det blivit värre. Men jag vill gärna förena mig med herr statsrådet i förhoppningen om att det skall bli ett annat läge och att statsmakterna skola göra allt vad de kunna för att undanröja denna arbetslöshet.

Beträffande den fråga som diskute-

rades i svaret å interpellationen vill jag påpeka, att vårt land vid handelsöverenskommelser med andra länder självfallet skall se till att vi få varor som vi äro betjänta med. Jag tar för givet, att det i den mycket rikt sorterade förteckning som minister Gregor uppgjort finns möjlighet att välja för vårt land nödvändiga varor. Vi ha dock behov av att sälja mera malm. Det är nämligen ett faktum, att den åtstramning i handeln med Tjeckoslovakien, som skett sedan 1947, lett till avskedanden i gruvindustrien. Då lagren äro fulla, kan man även stå inför risken av ytterligare avskedanden av samma anledning. Det har skett en minskning i exporten — statsrådet säger att det har skett en ökning av de totala svenska malmskeppningarna. Men någon ökning har ej skett i fråga om malmskeppningarna till Tjeckoslovakien. Det avtal som 1947 slöts om export från Sverige till Tjeckoslovakien fastställde en kvantitet av 1 350 000 ton järnmalm, men den är nu nere i 885 000 ton. Skillnaden motsvarar ungefär den ökning av järnmalmsleveranserna, som man, enligt uttalanden från tjeckoslovakiskt regeringshåll, önskar få. Det finnes därför, menar jag, skäl för att ytterligare överväga detta spörsmål och se till, om man inte kan bereda bättre möjligheter för norrlandsgruvornas arbetare att stå kvar i sina sysselsättningar genom att utnyttja alla de möjligheter som finnas att sälja järnmalm.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON:** Herr talman! Jag vill poängtera för herr Holmberg, som säger att han liksom jag har den uppfattningen att vi måste se till att vi få in försörjningsviktiga varor, att vi då inte kunna låta vårt handelsutbyte med Tjeckoslovakien få en utveckling som innebär, dels att leveransen försenas av de varor, som vi vilja köpa från

Svar på interpellation i anledning av företagen inskränkning av Frejabolagets gruvdrift i Koskullskulle.

Tjeckoslovakien och som äro av vitalt intresse för oss, under det att vi så att säga i förskott lämna exportlicenser på varor, som vi anse vara värdefulla och som också uppskattas i Tjeckoslovakien — bl. a. malm — dels att våra försök att få export till Tjeckoslovakien av mindre nödvändiga varor hindras på grund av att vi inte få importlicenser där nere. Härav kan herr Holmberg förstå att det inte är så lätt att ordna denna fråga; det går inte bara genom att säga att vi skola skicka mera malm!

Jag har ingen lust att stå här och diskutera dessa ting närmare. Jag trodde det skulle vara klart att det inte förelegat bristande intresse i och för sig för att få till stånd ett tillfredsställande utbyte mellan de båda länderna.

Herr **HOLMBERG**: Statsrådet har skisserat en bild, enligt vilken vi skulle få varor av det för oss minst önskvärda slaget, om utvecklingen blir den och den. Jag har naturligtvis förutsatt att i förhandlingar om handelsförbindelserna mellan Sverige och Tjeckoslovakien sådana överenskommelser kunde utverkas som gynnade bägge de avtalslutande länderna.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON**: Jag vill ytterligare poängtera att leveranserna av de varor, som vi skulle köpa från Tjeckoslovakien, ha försenats. Alltså: Vi vilja köpa, men tjeckerna ha inte levererat i den omfattning som avtalet förutsåg — det är därför som det gått som det gått.

Herr **HAGBERG** i Luleå: Herr talman! Med anledning av det senaste yttrandet vill jag erinra om att jag hade anledning göra en intervju för Ny Dags räkning med nuvarande tjeckoslovakiske ministern för utrikeshandeln. Han framhöll just de svårigheter som statsrådet

Ericsson berört. Men han tillskrev dem rent tillfälliga orsaker, som man redan vid den tidpunkten ansåg sig i huvudsak ha bringat ur världen, och han trodde inte att sådana svårigheter skulle uppstå i fortsättningen.

Emellertid har väl detta knappast att göra med den andra frågan, nämligen de önskemål som framförts från Tjeckoslovakien rörande ökade malmleveranser vid förra avtalets uppgörande; det är, såvitt jag förstår, en annan del av detta spörsmål. Jag tror det vore ur både Sveriges och Tjeckoslovakiens synpunkt ett intresse, att vi kunde ge tjeckerna de ökade kvantiteter de önska.

Jag ser kanske på saken mindre med hänsyn till dess betydelse för ögonblicket än med tanke på hur känslig just malmexporten är för förändringar i konjunkturerna. När dessa förändringar, som man nu måste räkna med, inträffa, kommer ju järnmalmexporten i synnerligen hög grad att beröras därav. Det är min uppfattning att det då är önskvärt, att Sverige har inarbetat en så stor exportmarknad för järnmalm som möjligt, bl. a. i Tjeckoslovakien, eftersom dess näringsliv är uppbyggt efter en sådan princip att det sannolikt kommer att träffas av en sådan överproduktionskris, som redan knackar på dörren. Det är den sidan av saken som jag tror man skall fästa ganska stort avseende vid under kommande avtalsförhandlingar med detta land.

Det är ytterligare en sak som jag skulle vilja erinra om. Vid samma samtal framhöll vederbörande minister själv, när han räknat upp varorna på en lista, att denna lista var uppgjord enbart på grundval av hittillsvarande erfarenheter från handeln med Sverige. Om båda parterna skulle penetrera möjligheterna, trodde han för sin del, att även om både Sverige och Tjeckoslovakien äro utpräglade industrilän-

Svar på fråga ang. ändring av kaffetilldelningsperioderna.

der och delvis leverera varor av samma slag, skulle man likväl kunna finna åtskilliga områden, där en ökning av handelen vore möjlig.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3.

Svar på fråga ang. ändring av kaffetilldelningsperioderna.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet fru KOCK, erhöll på begäran ordet och uppläste följande i stencilerad form bland kammarens ledamöter utdelade svar på en av fru Boman framställd fråga angående ändring av kaffetilldelningsperioderna: Herr talman! Ledamoten av denna kammarer fru Boman har frågat mig om jag är villig medverka till en sådan disposition av kaffetilldelningsperioderna, att möjligheter ges till inköp på den nya perioden i samband med husmödrarnas julinköp.

Innan jag lämnar ett direkt svar på fru Bomans fråga, vill jag ge några uppgifter om läget på världsmarknaden beträffande kaffe samt om de åtgärder som föreslagits för att hindra prisstegringar inom landet å denna vara.

En allmän prisstegringstendens har sedan någon tid gjort sig gällande, och denna stegring har varit särskilt påtaglig under senare delen av oktober och under november. Sålunda har importpriset å brasilianskt kaffe senaste tiden legat i 6,47 kronor, d. v. s. omkring 200 procent högre än under september; i dag har det sänkts till 5,90 kronor. I detta höga pris ingår även till en mindre del den prisstegring, som föranletts av kronans devalvering. Huruvida detta pris kommer att bestå, är mycket svårt att bedöma. Förmodligen ligger det ett ej oväsentligt mått av spekulation i det nuvarande priset, även om reella skäl för en viss pris-

höjning föreligga, bland annat, i en sämre kaffeskörd i Brasilien. Våra kaffeinköp i fortsättningen skulle sålunda komma att draga ungefär tre gånger så stort belopp som hittills, om det nuvarande exceptionellt höga priset skulle komma att bestå. Då vid nuvarande ransoner kaffeförbrukningen uppgår till 35 000 ton orostat kaffe per år, är det givet, att en sådan värdemässig ökning av våra inköp i Brasilien icke kan rymmas inom ramen för vårt nuvarande handelsutbyte med detta land. Det kan i detta sammanhang konstateras, att swing-funden i vårt brasilianska avtal uppgår till 72 miljoner kronor, varav ca 50 miljoner kronor voro utnyttjade i mitten av november. Det är därför och av allmänna prispolitiska skäl självfallet, att en försiktig inköspolitik är nödvändig i den nuvarande situationen.

Som ett led i den bedrivna löne- och prisstoppspolitik har Kungl. Maj:t i propositionen nr 217 till denna riksdag föreslagit anvisande av olika anslag, som alla syfta till att hålla levnadskostnaderna nere. Bland dessa anslag återfinnes ett å 17 miljoner kronor, avsett att tillföras en clearingkassa för kaffe, ur vilken subventioner skulle utgå för att hålla kaffepriset för konsumenterna oförändrat. Till kassan skulle även föras de inkomster, som inflyta i tull, tilläggstull och skatt för de kaffepartier, som importerats under tiden intill den 1 juli 1950. Inkomsterna för kassan av dessa medel har för nämnda tid beräknats till omkring 19 miljoner kronor, varför för återstående del av budgetåret skulle kunna disponeras sammanlagt 36 miljoner kronor.

I propositionen har man vid anslagsberäkningen utgått från ett kaffepris av mera normal storleksordning. Den senare inträdda prisstegringen har emellertid medfört, att, om kaffepriset skall hållas oförändrat, subventionsbeloppet måste väsentligt ökas. Med en uppskattad utleverans av omkring 8 700

Svar på fråga ang. ändring av kaffetilldelningsperioderna.

ton för tiden intill julhelgen, beräknar priskontrollnämnden subventionsbeloppet för denna period till omkring 21 miljoner kronor. Under samma tid kan clearingkassan beräknas få tillskott dels genom anslaget å 17 miljoner kronor och dels genom tull, tilläggstull och skatt å den kaffeimport, som äger rum under tiden intill jul och som beräknas ge cirka 6,4 miljoner kronor. För tiden intill jul skulle således, om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag, för subvention av kaffe finnas tillgängligt omkring 23,4 miljoner kronor.

Jag övergår nu till fru Bomans fråga om möjligheterna att avväga ransoneringsperioderna så, att nya inköp skulle kunna göras redan före jul. Den nu löpande perioden omfattar tiden 11 november—24 december. Ny ransoneringsperiod är avsedd att börja den 25 december, men inköp kan med hänsyn till helgdagarna icke ske förrän den 27 december. Valet av detta datum var betingat av att juldagarna och nyårshelgen härigenom skulle falla inom två skilda ransoneringsperioder.

Anordningen med en tilldelning, som går ut på julaftonen, är icke någon lycklig lösning. Man måste självfallet räkna med att många konsumenter — även om perioden förkortats i förhållande till föregående och därigenom en viss höjning av ransonen faktiskt skett — komma att ha förbrukat sin ranson före julhelgen. På grund av de svårigheter detta bereder den enskilde kan det komma att utlösa ett starkt tryck från konsumenternas sida på detaljhandlarna att lämna förskott å nästa periods tilldelning. Svårigheter skulle särskilt kunna uppstå för köpare, som bo långt från samhällen och som planera sina inköp före jul för såväl jul- som nyårshelg. Att en reaktion mot tilldelningsbeslutet uppstått är därför förståeligt. Livsmedelskommissionen hade också ursprungligen ur sina synpunkter i likhet med tidigare år föreslagit en saxning av perioderna, vilket emel-

lertid av skäl, som jag kommer att redovisa, icke gick att förena med arrangemangen för subventioneringen.

Allmänhetens önskemål skulle bli tillgodosedda, om den nya ransoneringsperioden kunde börja några dagar före jul. Man skulle sålunda kunna tänka sig att låta en ny tilldelning börja den 22 december med eller utan saxning av perioderna.

En åtgärd av här antytt slag medför emellertid vissa konsekvenser, som jag nu skall försöka belysa. Den subvention, som enligt vad jag nyss nämnde är planerad, skulle enligt det godtagna beräkningssättet för december månad komma att utgöra 4 kronor 25 öre för kilogram orostat kaffe. Om man låter den nya tilldelningsperioden börja före jul, måste man antingen binda sig för ett oförändrat kaffepris för hela den nya perioden, eller också måste man finna sig i obehaget av en prisförhöjning på kaffet dagarna före jul.

Vid överläggningar med företrädare för handeln har framhållits, att väsentliga olägenheter skulle uppstå, om prisförändringar respektive förändringar i subventionsbeloppen genomföras annat än i samband med en ny period. Med hänsyn härtill torde saxning av perioderna icke vara lämplig i fortsättningen. Vid övergång från en period till en annan skulle däremot en prishöjning rent tekniskt kunna genomföras. Frånsett allmänhetens reaktion mot en prisförhöjning just vid jul, föreligger från grosshandelns sida emellertid ett bestämt motstånd mot en dylik åtgärd. Man kan nämligen icke bortse från risken att, om prishöjningen inträffar mitt i veckan, vissa detaljhandlare komma att försöka förmå partihandeln att leverera kaffe under de återstående dagarna före jul till de gamla priserna, något som mindre nogräknade grossister kunna ha svårt att motstå. Dessa kunna nämligen hålla sig skadeslösa genom att åsätta fakturan tidigare datum än leveransdagen och därigenom erhålla

Svar på fråga ang. ändring av kaffetilldelningsperioderna.

en högre subvention än de skulle vara berättigade till.

Bortsett från de allmänekonomiska motiven för bibehållande av ett oförändrat kaffepris synes man med hänsyn till de anförda olägenheterna av en prisförhöjning i julveckan böra räkna med det alternativ, som innebär oförändrat kaffepris även under nästa period, som alltså skulle börja någon av dagarna strax före jul. Ett beslut härom innebär, att man redan nu måste binda sig för att under hela nästa ransoneringsperiod subventionera kaffet med skillnaden mellan det pris, som motsvarar det faktiska importpriset, och det nu gällande, oavsett prisutvecklingen i Brasilien, och att medel måste finnas tillgängliga för detta ändamål. Hänsyn måste också tagas till att tillräckliga lager finnas i detaljhandeln. Man måste nämligen räkna med att en mycket stor del av tilldelningen för den nya perioden kommer att köpas ut före helgen. Detta kan i viss mån begränsas genom att den nya perioden förkortas och endast en kupong om 250 gram göres giltig under densamma. Ett hundra procentigt uttag å de ordinarie inköpskortens betyder en myckenhet av cirka 1 500 ton.

Härtill kommer tilldelningen å tilläggskortet till äldre personer och vissa yrkeskategorier, vilken är hälften så stor som tilldelningen å de ordinarie korten per kort räknat. Då kupongerna å tilläggskortet, i likhet med kupongerna å de ordinarie korten, äro utställda för 250 gram, kan man ej halvera tilldelningen utan måste medge inköpsrätt för hela kupongen under den kortare period, som skulle börja strax före jul. Därav följer att någon tilldelning å tilläggskortet icke skulle kunna ges under därpå följande period. Förbrukningen å tilläggskortet kan beräknas till omkring 400 ton för den period, som börjar vid jul. Förbrukningen å ordinarie och tilläggskort skulle med ledning av det nu anförda kunna upp-

skattas till 1 900 ton för ifrågavarande period. Som förut antytts måste man räkna med att större delen härav köpes ut före jul, låt oss säga 1 500 ton. Detaljhandeln anser sig emellertid icke kunna möta konsumenternas ökade efterfrågan inför julhelgen, om ny period börjar dessförinnan, utan att erhålla lagerökningslicenser. Den minsta lagerökning, som kan komma i fråga för att någorlunda friktionsfritt klara ett periodskifte före julen, kan beräknas till omkring 1 000 ton, på vilka subvention måste utgå. Därtill kommer att en sådan lagerökning även innebär ökade anspråk på import till nuvarande höga priser.

De anspråk, som skulle ställas på statskassan för subventioner för kaffe för nästa inköpsperiod, komma efter ett subventionsbelopp av 4 kronor 25 öre för kilogram med ledning av nu anförda beräkningar att uppgå till omkring 12¼ miljoner kronor. Härvid har man räknat med oförändrad tilldelning under den förkortade nya inköpsperioden med den justering, som kan bli nödvändig med hänsyn till en ytterligare avkortning av innevarande period. Huruvida de nuvarande ransonerna i fortsättningen skola kunna bibehållas eller icke blir beroende på prisutvecklingen och utvecklingen av vår handel med Brasilien.

Med hänsyn till stabiliseringspolitiken är det regeringens avsikt att hålla levnadskostnaderna oförändrade. Med denna utgångspunkt är det självfallet önskvärt att, såvitt möjligt, priset å kaffe icke tillåtes stiga. De belopp som äskats för detta ändamål hade beräknats så, att detta skulle bli möjligt. De senare inträdda prisförändringarna ha emellertid avsevärt rubbat beräkningarna, och de belopp som begärts komma icke att förslå till täckande av erforderliga subventioner för stort längre tid än fram till jul. Det är därför icke möjligt för Kungl. Maj:t att redan nu, innan riksdagen tagit ställ-

Svar på fråga ang. ändring av kaffetilldelningsperioderna.

ning till hela subventionspolitiken, fatta beslut, som enligt vad jag förut anfört skulle binda statskassan för utgifter av den betydande storlek varom här är fråga. Sedan riksdagen fattat beslut om subventionerna torde frågan om den innevarande ransoneringsperiodens längd böra tagas under omprövning, och jag är därvid beredd att söka åstadkomma en lösning, som i möjligaste mån tillgodoser allmänhetens intressen.

Härpå anförde

Fru BOMAN: Herr talman! Jag vill till statsrådet framföra mitt tack för det uttömmande svaret, men jag vill gärna deklarerat för statsrådet att jag var mycket frestad, när jag stod inför det skriftliga svaret, att göra som man ofta gör när man har en dryg historia framför sig: se efter hur det går på slutet. Jag gjorde inte det, jag har följt statsrådets resonemang i denna fråga, där hon till sist kommer fram till deklarationen att sedan riksdagen fattat beslut i subventionsfrågan är statsrådet beredd att lösa denna fråga på ett sätt, som skulle tillgodose allmänhetens intresse. Jag hoppas att detta innebär ett jakande svar på den fråga jag framställt.

Nu har statsrådet lagt upp saken litet annorlunda, gått ifrån resonemanget om perioderna och deras »saxning» eller indelning, och det kan tänkas att man når fram till ett resultat på andra vägar. Gärna det. Den stora frågan har ju — vilket statsrådet också berörde i sitt svar — hela tiden för både konsumenterna och detaljhandlarna varit: Skola vi få kaffe till jul eller inte? Man bryr sig inte så mycket om hurudan tilldelningen blir, om den blir större eller mindre. Ja, alldeles ovidkommande är det väl inte, men vad som kommit mest till synes är frågan: Skola vi få kaffe eller inte? Det enda man fick veta var, att den nuvarande kaffeperioden utgick den 24 december och den nya skulle börja den 25 men att man saknade möjlighet

att köpa före den 27. Alla ha nog inte den möjligheten ens, ty ute i avlägsna bygder öppnar man säkerligen inte affärerna tredjedag jul. Detta skulle i varje fall innebära att man just under juldagarna måste vara utan kaffe.

Det gäller, som sagt, både konsumenterna och detaljhandlarna, och intresset från båda parter sida har nog varit lika stort. Man måste förutsätta, att löses inte denna fråga så, att husmödrarna eller konsumenterna över huvud taget ha möjlighet att köpa kaffe före jul, blir pressen på detaljhandlarna oerhört stor, och jag undrar vem av dem som skulle motstå den; på ena eller andra sättet vill nog folk köpa sig kaffe, i all synnerhet om handlarna ha kaffe att sälja.

Allt det övriga här, resonemanget om importpriset och subventioner i anledning av de höjda importpriserna, när och hur dessa böra gripa in, kan nog också klaras ut; jag tror det. Jag underskattar ingalunda de svårigheter som uppstått efter det nya läget på kaffe-marknaden, när både krondevalveringen och missväxten i Brasilien göra sig gällande, och jag förstår att planerandet härigenom måste följa andra banor än man tidigare tänkt sig. Jag tror ändock att svårigheterna kunna övervinnas.

Jag kanske borde avstå från att resonera om vad som egentligen framkommit i svaret, ty jag tror jag vågar tolka statsrådets svar på det sättet, att det allmänna intresset skall bli tillgodosett. Men skulle man inte beträffande kaffeperiodsindelningen — nu är det ju för all del lättare att vara efterklok — kunna ha låtit den nuvarande perioden sträcka sig fram med t. ex. motsvarande en halv kupongs värde, så att den i stället för att börja den 11 november hade flyttats fram och börjat vid ungefär andra veckan i december? Då hade det blivit ett bestämt avbrott efter två perioder, och de svårigheter statsrådet talade om i det sammanhanget kanske kunnat överbyggas på ett eller annat sätt.

Lag om pantlånerörelse.

I statsrådets svar nämndes något om partihandlarnas bestämda motstånd mot att en prishöjning i samband med subventioneringen skulle införas. Ja, om det skedde under mitten av veckan omedelbart före jul. Jag tror för övrigt att meningarna i denna fråga varit tämligen delade på partihandlarhåll. Jag har också varit i kontakt med representanter för partihandlarna, och när jag läser statsrådets svar förstår jag att meningarna äro delade.

Vad jag tycker är beklagligt är att vi kommit därhän, att vi inte längre kunna hysa oinskränkt förtroende för de olika parternas handlande i en sådan här situation utan måste hysa en misstanke emot någon av parterna, att den inte skulle handla juste, om man lämnade en sådan möjlighet öppen. Om å andra sidan det skulle inträffa som är signalerat här, att partihandlarna skulle göra en viss vinst genom det sätt på vilket denna fråga löses, så vänta vi ju i alla fall på den dag då priserna på världsmarknaden skola falla och alla våra nuvarande valuta- och prissvårigheter avvecklas, och då måste handelns folk åter vara beredda att ta den stöt som kommer dem till del. Jag tror därför att detta skulle ha gått ganska jämnt ihop och att denna sak alltså icke skulle ha skapat så stora svårigheter. Jag vet att detaljhandlarna förklarar sig villiga att taga på sig det extraarbete, som det skulle innebära att kort tid före jul få en särskilt hård belastning i och med att möjlighet ordnades till inköp före julen. De förutsätta härvid, att de skola få en lagerökningslicens. Jag tror att det skulle gå att klara detta också. Jag har frågat representanter för detaljhandeln om denna sak. De mena, att det i landet finnes så pass stora kaffeförråd, dels hos detaljhandlarna och dels hos partihandlarna, att det bara skulle bli fråga om en överflyttning från partihandlarna till detaljhandlarna. Importfrågan skulle man således kunna hålla

utanför härvidlag och ändå klara sig till jul.

Om det är så skulle jag bara vilja uttala den förhoppningen, att den beredvillighet, som statsrådet här angav att söka lösa frågan till allmänhetens bästa, också skall ge det resultat som vi hoppats och väntat, nämligen att vi kunna få köpa kaffe till julen.

Jag vill ännu en gång uttala mitt tack till statsrådet och understryka denna min förhoppning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 49, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag om fortsatt giltighet under år 1950 av gällande övergångsplan för riksbanken m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Lag om pantlånerörelse.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om pantlånerörelse, dels ock i ämnet väckta motioner.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr LINDAHL: Herr talman! Det har ju rätt enighet om denna lags behövlighet. Därför är det i detta utlåtande icke så mycket att orda om från utskottets ledamöters sida. Det är emellertid på en punkt som jag anser mig skyldig att till protokollet avgiva en deklARATION. Det gäller en punkt där meningarna mellan majoriteten i utskottet och några i minoritet voro synnerligen delade.

Det är ingen tvekan om att denna lag har sin betydelse. Men allteftersom välståndet sprider sig bland massorna betyder det givetvis, att pantlåneinrätt-

Interpellation ang. fiskexportens ordnande.

ningarna komma att försvinna. Över huvud taget har ju utvecklingen gått dithän, att under den fulla sysselsättningsperiod ha pantlåneinrättningarnas betydelse i ganska hög grad reducerats.

Det viktigaste i lagen är enligt mitt sätt att se, att det allmänna har företräde att erhålla dessa rättigheter till drivande av pantlåneinrättningar. Detta är ju av betydelse icke minst därför att man har anledning tro, att de sociala synpunkterna i högre grad bli tillgodosedda, om det allmänna får hand om dessa inrättningar, än om de ligga under enskild förvaltning.

Men det var, herr talman, icke för att säga detta som jag begärde ordet, utan det var närmast för att något beröra övergångsbestämmelserna. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle dessa övergångsbestämmelser gälla under en tid av fem år. Det kan väl anses tillräckligt i olika avseenden, tycker man. Ty är det så att en kommun eller en kommunal stiftelse övertager en pantlåneinrättning kan man väl antaga, att det blir väl ordnat både för dem som använda pantlåneinrättningen och för dennas personal. Framför allt kan väl framtiden för personalen anses någorlunda tryggad. Man har emellertid från utskottets sida ansett, att fem år vore en för kort tid, och man har ökat tiden till tio år. Men i många fall betyder formuleringen av övergångsbestämmelserna, att den lag som vi i dag antaga kanske icke träder i tillämpning förrän om tjuu år. Onekligen måste man säga, att det är en ganska lång tid, en enligt mitt sätt att se alldeles för lång tid. Men utskottet har ju, såsom det står att läsa i utlåtandets motivering, täckning för sin uppfattning. Frågan hör naturligtvis icke till de större; den saken är klar. Man kan ju icke säga, att detta betyder så mycket för så många människor, alldenstund bestämmelserna formulerats på det sättet, att de endast gälla dem som inneha pantlåneinrättning och skött

den på ett sätt som länsstyrelsen kan godkänna. I annat fall bli de avkopp-lade.

Nu har emellertid icke avgivits någon reservation. Då, såsom jag nyss sade, frågan icke är av större omfattning, ställer jag icke heller något yrkande utan får för min del ansluta mig till det utlåtande som här föreligger.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 6.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med skrot, lump och begagnat gods m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.**Interpellation ang. fiskexportens ordnande.**

Ordet lämnades på begäran till

Herr HJALMARSON, som anförde: Herr talman! I en interpellation den 2 mars 1949 ställdes vissa frågor till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet rörande fiskexporten. I sitt svar den 3 maj 1949 meddelade statsrådet fru Kock, att statens livsmedelskommission erhållit i uppdrag att inkomma med utredning och förslag rörande de lämpliga formerna för exportens ordnande. Uppdraget hade föranletts därav att samtliga berörda parter icke på ett i allo tillfredsställande sätt beretts möjlighet att deltaga i exporten. Statsrådet framhöll i svaret bl. a., att »i avvaktan på resultatet av denna utredning komma myndigheterna att meddela föreskrifter som göra det möjligt för tidigare exportörer att i lämpliga former erhålla tillfälle att fortsätta sin verksamhet».

Interpellation ang. utredningarna om ett effektivare uppbördssystem, m. m.

Utvecklingen på här berörda exportområde sedan statsrådets svar lämnades förefaller tyvärr icke ha förlöpt helt tillfredsställande. Flera fall ha inträffat, vilkas lösning icke synes stå i överensstämmelse med statsrådets uttalade intentioner. Det rör sig här om frågor av icke oväsentlig både principiell och praktisk betydelse. Det vore säkerligen av värde, om dessa frågor finge diskuteras i samband med en klarläggande redogörelse för de aktuella planerna för ordnandet av fiskexporten.

I anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få rikta följande fråga:

Vill statsrådet lämna riksdagen en redogörelse för riktlinjerna för fiskexportens ordnande?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Interpellation ang. utredningarna om ett effektivare uppbördssystem, m. m.

Herr NILSSON i Svalöv erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Enligt en utredning, som framlagts av 1949 års uppbördssakkunniga, kan man räkna med att större delen av inkomsttagarna under 1948 (ca 70 %) ha att emotse samma ovälkomna julklapp under december månad i år som motsvarande tid i fjol. Kvarskattebeloppet beräknas nämligen uppgå till ungefär 700 miljoner kronor mot 870 miljoner kronor föregående år.

Enligt min mening visa dessa siffror, att vårt uppbördssystem icke är tillfredsställande. En betydande del av den eftersläpning, vars undanröjande väl var ett av de viktigaste motiven till uppbördsreformen, kvarstår. I och för sig skulle det väl kunna betecknas såsom en vinst att genom uppbördsreformen eftersläpningen över huvud taget blivit mindre, om det icke vore så att härför krävts en så oerhörd utvidgning

och belastning av den administrativa apparaten. Därvid har man icke blott att tänka på de statliga och kommunala uppbördsorganen utan även på de enskilda arbetsgivarna. Dessa äro nu ålagda att utan någon som helst ersättning fullgöra uppgifter, som tidigare anförtrotts speciella statliga tjänstemän. De få därigenom ett slags påbröd till sin redan tidigare dryga skattebörd. En beskattning in natura av den typ, som tidigare förekommit men som efter hand avskaffats, har nu återinförts för dessa arbetsgivare, varvid det är att märka att varken intresseprincipen eller skatteförmågeprincipen nu får spela in vid naturaskattens bestämmande.

Jag vill framhålla, att de besvärligheter för de enskilda arbetsgivarna, som jag här velat peka på, icke inskränka sig till större arbetsgivare. Det förefaller mig snarare som om svårigheterna skulle relativt sett vara störst för dem som endast ha ett fåtal anställda. Jordbrukare, hantverkare och andra mindre rörelseidkare ha redan i övrigt en arbetsdag som är mycket lång, särskilt om man i arbetstiden även inräknar den tid, som åtgår för källskatredovisning och annat bokförings- och skrivarbete som ålägges dessa företagare. Den extra arbetsbörd staten ålägger dem blir därför mycket tyngande. Det skulle enligt min mening vara väl motiverat att staten lämnade ersättning för det arbete, som vissa skattskyldiga måste utföra för statens räkning.

Kvarskatterna beräknas denna gång bli 20 procent lägre än föregående år men motsvara ändock ungefär en tredjedel av totala beloppet direkta skatter. Resultatet härav blir givetvis att de skattskyldigas möjligheter att under 1950 komma i takt med sin skatteskuld äro ganska begränsade — även om de skattskyldiga i allmänhet skulle vara i stånd att rätt beräkna denna skuld. Ett stort antal skattskyldiga ha otvivelsaktigt också att gälda tidigare restskatter. Någon mer avsevärd förbättring av

Interpellation ang. effektivisering av skyddet för icke patenterade yrkeshemligheter.

uppbördsresultatet till nästa år torde man därför knappast kunna räkna med, om icke en verklig effektivisering kommer till stånd. Det synes mig angeläget att denna effektivisering genomföres mycket snart för att mildra påfrestningarna vid en eventuell omsvängning av konjunkturerna.

Under återopande av det här anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

1. Beräknar herr statsrådet att 1949 års uppbördssakkunnigas utredningar skola föreligga i så god tid att förslag om ett effektivare uppbördssystem kan föreläggas 1950 års riksdag?

2. Vill herr statsrådet överväga att för arbetsgivarnas del föreslå ersättning för det arbete dessa utföra i statens tjänst?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Interpellation ang. effektivisering av skyddet för icke patenterade yrkeshemligheter.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **EDSTRÖM**, som anförde: Herr talman! Den svenska lagstiftningen lämnar icke fullständigt skydd för icke patenterade yrkeshemligheter. De gällande bestämmelserna om straff och skadestånd, som ha avseende blott på vissa fåmligen snävt avgränsade situationer, äro splittrade på flera lagar.

För att 1931 års lag mot illojal konkurrens skall vara tillämplig fordras sålunda, att fråga är om förfarande av någon, som är *anställd* i näringsverksamhet, och att förfarandet äger rum under den tid, då hans tjänsteavtal är gällande, eller ock fordras det, att fråga är om missbruk av ritning eller dylikt,

som någon för ett *uppdrag* eller *affärsändamål* fått sig anförtrödd. Bestämmelserna, som finnas i 3 § i lagen, ha oförändrade upptagits från 1919 års lag i ämnet. Patentlagstiftningskommittén — som i sitt förslag av år 1915 icke fann anledning att upptaga bestämmelser om här åsyftade förfaranden av *icke* anställda personer — anförde till motivering av sitt ställningstagande i denna fråga bl. a. att här icke föreläge den blottställda belägenhet, som en arbetsgivare intager gentemot de anställda, att missförhållanden icke i nämnvärd omfattning förekommit och att, då kännedom om en hemlighet förvärvats genom en brottslig handling, denna i och för sig medförde ansvar.

Det har emellertid visat sig, att stora ekonomiska värden här faktiskt äro oskyddade och att en icke-anställd ingalunda alltid kan träffas av straffrättsligt eller civilrättsligt ansvar för gärning, genom vilken han spolierar t. o. m. livsviktiga intressen för ett företag.

Detta problem har tydligen tangerats av straffrättskommittén. Det heter nämligen i Ekeberg-Strahl-Beckmans kommentar till lagstiftningen om förmögenhetsbrott: »Det är sålunda stöld att sätta sig i besittning av en värdefull yrkeshemlighet genom att olovligen tillgripa en genomslagskopia av en ritning, trots att själva kopian måhända icke har något värde för ägaren. Att sätta sig i besittning av hemligheten genom att kopiera ritningen kan däremot aldrig bli stöld. Den förmögenhetsöverföring som därigenom sker äger rum på ett sätt som ännu icke blivit reglerat i strafflagens bestämmelser om förmögenhetsbrott.» Stöldansvar skall alltså inträda endast under den förutsättningen att förutom den värdefulla yrkeshemligheten tillgripes jämväl ett värdefullt papper, där hemligheten finnes angiven. Om denna gränsdragning är den av lagstiftningen avsedda, så torde den vara betingad mera av teoretiska eller

Interpellation ang. förhöjning av ersättningar och livräntor i fråga om äldre olycksfall.

straffprocessuella hänsynstaganden än av praktiska skyddsbehovssynpunkter.

Även i 1919 års lag om rätt till litterära och musikaliska verk finnas några bestämmelser som avse rättsförhållanden på ifrågavarande område.

Jag anhåller om kammarens tillstånd att ställa följande fråga till statsrådet och chefen för justitiedepartementet:

Är herr statsrådet villig medverka till en effektivisering av skyddet för icke patenterade yrkeshemligheter och till att rättsreglerna på området sammanföras till en överskådlig lagstiftning?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Interpellation ang. förhöjning av ersättningar och livräntor i fråga om äldre olycksfall.

Herr DAHLGREN erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! 1948 års riksdag beslutade vissa ändringar i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete m. m., som ledde till både betydande och önskvärda förbättringar i nämnda lagstiftning. Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 1949 och blevo gällande enligt samma praxis som tidigare varit rådande, således endast för olycksfall som ägt rum efter nämnda datum.

För livräntetagare och för dem som få recidiv av tidigare olycksfall blev det inga förbättringar, vilket innebar att deras svåra ställning blev ytterligare förvärrad. I proposition nr 109 (1949) framhölls, att frågan om en reell höjning av de äldre ersättningarna skulle anstå i avvaktan på socialvårdskommitténs förslag i ämnet. Samtidigt meddelades, att förslaget från socialvårdskommittén var färdigt och föremål för remissbehandling.

Det är åtskilliga tusental människor som skadats i arbetet, vilka med otålighet avvakta denna remissbehandling och regeringens samt riksdagens ställningstagande till problemet. Enbart under år 1948 var det 3 500 arbetare, som genom skador tillfogats livslång invaliditet med mellan 10—100 procent nedsatt arbetsförmåga.

I fråga om recidivfallen innebar 1948 års beslut om förbättringar i olycksfallsförsäkringslagen, att klyftan mellan tidigare och nu gällande ersättningsbelopp blev större än tidigare. Det är ett onaturligt förhållande, att en arbetare, som skadats så svårt att recidiv uppstår, skall erhålla en lägre ersättning endast därför att olyckan ägt rum under en tid, då ersättningen var lägre. Det har inträffat fall, då en arbetare erhållit endast ungefär en tredjedel i ersättning i jämförelse med en annan arbetare, som skadats senare, detta trots att båda haft samma förtjänstläge och samma försörjningsskyldighet.

Då de nu gällande bestämmelserna för ersättnings- och livräntetagare äga giltighet till och med den 30 juni 1950 väntar en stor del av vår befolkning, som är beroende av denna lagstiftning, att förslag om förbättringar komma att framläggas under vårriksdagen.

Då spørsmålet måste betraktas som synnerligen aktuellt för Sveriges arbetande folk, hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande frågor:

Kan man förvänta att förbättringar med avseende å ersättningar och livräntor i fråga om äldre olycksfall komma att föreslås under vårriksdagen 1950?

Kommer i så fall hänsyn att tagas även till recidivfallen?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. avhjälpande av svårigheterna för ordblinda barn, som söka inträde till vissa undervisningsanstalter. — Interpellation ang. användningen av extravinst, som uppkomma genom devalveringen.

§ 11.

Interpellation ang. avhjälpande av svårigheterna för ordblinda barn, som söka inträde till vissa undervisningsanstalter.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Fröken LILJEDAHL, som anförde: Herr talman! Under senare år ha de svårigheter ordblinda personer i olika sammanhang utsatts för alltmera uppmärksammas. Sålunda ha speciella åtgärder vidtagits för ordblinda barn, som undervisas i skilda skolor. Enligt ett cirkulär från skolöverläkaren den 23 sept. 1948 påpekas det att hänsyn bör tagas till de ordblinda barnens svårigheter när det gäller betygssättningen i modersmål och främmande språk. I meddelandet omtalas även, att man förbereder en speciell broschyr rörande detta problem. Huruvida denna broschyr utarbetats har jag icke kännedom om.

Av vikt är emellertid att de ordblinda barnens belägenhet uppmärksammas icke endast vid betygssättningen i undervisningsanstalterna utan även då dessa barn undergå inträdesprov till en skola. Det synes som om denna speciella omständighet icke vid alla tillfällen tillräckligt beaktats av vederbörande skolmyndigheter, och det är därför angeläget att påpeka förhållandet. Självfallet böra nämligen de ordblinda barnen icke heller i detta avseende ställas sämre än övriga inträdessökande.

Med stöd av vad här anförts anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Har statsrådet uppmärksammat de svårigheter, som uppkomma för de ordblinda barnen då dessa söka inträde till vissa undervisningsanstalter, och vilka

åtgärder har statsrådet i så fall vidtagit?

Denna anhållan bordlades.

§ 12.

Interpellation ang. användningen av extravinst, som uppkomma genom devalveringen.

Ordet lämnades på begäran till

Herr PERSSON i Landafors, som yttrade: Herr talman! Vid årets Aros-mässa i Västerås förklarade finansministern, att devalveringen enligt beräkningar kan väntas ge 400 à 500 miljoner kronor i ökade inkomster på den svenska exporten. Även om det inte utsades torde innebörden vara, att denna merinkomst gäller på oförändrade exportkvantiteter. Däremot har frågan om dessa väldiga inkomstökningars användning inte varit föremål för närmare kommentarer från officiellt håll, detta så långt jag kunnat se.

Däremot har meddelandet om vinstökningarna utlöst en debatt bland allmänheten. Då vinstökningarna särskilt beröra trä- och massaexporten är det självfallet, att de bönder, som sälja skog och under detta år fått finna sig i en stark reducering av rotvärdena, vilja vara med och dela denna oväntade vinstökning. Detsamma gäller de lågbetalda arbetarna i sågverks- och massaindustrierna liksom skogsarbetarna, vilka i många fall fått vidkännas lönesänkningar genom försämrade ackord. Skogsarbetarna ha dessutom genom en relativt betydande arbetslöshet drabbats av kännbara inkomstminskningar. Ett motsvarande intresse för de stora vinstökningarna genom devalveringen har även framträtt bland övriga arbetsgrupper, särskilt då i exportindustrin.

Regeringen har framlagt förslag om väldiga subventionsbelopp till impor-

Interpellation ang. användningen av extravinsten, som uppkomma genom devalveringen.

törerna för att motverka att de genom devalveringen ökade priserna för importen omedelbart höja levnadskostnadsindex. Det är orimligt att skattebetalarna skola påföras hundratals miljoner kronor i utgifter för denna subventionering av genom devalveringen fördyrad import, medan en liten grupp enskilda kapitalister samtidigt tillföres en halv miljard kronor i extravinsten genom samma devalvering.

Då jag förutsätter att regeringen hyser samma uppfattning på denna punkt hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa frågan:

Har regeringen övervägt särskilda förslag och åtgärder, och i så fall vilka, för att extravinsterna på devalveringen skola användas till att motverka av devalveringen föranledda stegringar av levnadskostnaderna, eventuellt nedpres-

sa priserna, i enlighet med tidigare löften, eller tillföras de berörda lågbetalda arbetarna i exportindustrien och de mindre skogsägarna?

Denna anhållan bordlades.

§ 13.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 383, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot spridning av vissa kartor m. m.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 3.09 em.

In fidem

Gunnar Britth.